

Nr 113.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av en personlig professur vid statens skogsforskningsinstitut för docenten Ludvig Harald Mattsson Mårn; given Stockholms slott den 11 mars 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Sammanfattning.

I propositionen föreslås, att en personlig befattning såsom professor i skoglig arbetslära vid statens skogsforskningsinstitut från och med den 1 juli 1949 skall inrättas för docenten Ludvig Harald Mattsson Mårn. Kostnaderna för professuren skola enligt åtagande bestridas av Föreningen skogsarbeten.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng.

I propositionen nr 177 till 1948 års riksdag angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna m. m. föreslogs bland annat, att professuren i skogsteknologi vid skogshögskolan skulle omändras till en professur i virkeslära. Samtidigt skulle inrättas en särskild avdelning i arbetslära vid statens skogsforskningsinstitut. Föreståndaren för denna avdelning skulle — med biträde av sina medhjälpare vid avdelningen — även svara för undervisningen i arbetslära vid skogshögskolan. Det förutsattes, att i gengäld professorn i virkeslära vid högskolan skulle, i den mån så påfordrades, stå till förfogande för forskningsuppdrag vid skogsforskningsinstitutet. Mot vad sålunda föreslagits framställde riksdagen icke någon erinran (r. skr. nr 266).

I skrivelse den 12 november 1948 till styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut har Föreningen skogsarbeten erbjudit sig att lämna ekonomiskt bidrag till inrättande av en personlig professur i skoglig arbetslära vid skogshögskolan för chefen för föreningens arbetsstudieavdelning docenten, jägmästaren Ludvig Harald Mattson Mårn. För att denne odelat skulle kunna ägna sig åt den ifrågasatta professuren har föreningen i skrivelsen förbundet sig att, därest professuren komme till stånd, bestrida dels professorns lön, dels ett årligt anslag till professuren å 10 000 kronor för täckande av utgifter för forskning, dels ett engångsanslag till utrustning å 5 000 kronor. Tillika har föreningen meddelat, att Mattsson Mårns tjänste- och familjepensionsförhållanden vore ordnade genom föreningen och att pensionsåldern vore 65 år.

Med överlämnande av nämnda skrivelse ävensom viss i anledning därav verkställd utredning har styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut i en den 29 december 1948 dagtecknad framställning anhållit, att ifrågavarande erbjudande måtte få mottagas. Över framställningen ha remissutlåtanden avgivits av statskontoret, domänstyrelsen, skogsstyrelsen, Sveriges skogsägareförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund.

Av handlingarna i ärendet inhämtas i huvudsak följande.

Mattsson Mårn är född år 1892 och har bland annat år 1926 placerats i andra förslagsrummet vid tillsättandet av befattningen som professor och föreståndare för statens skogsforskningsanstalts skogliga avdelning samt år 1939 placerats i första förslagsrummet till professuren i skogsekonomi vid skogshögskolan. Sedan år 1943 är han chef för Föreningen skogsarbetens och domänstyrelsens arbetsstudieavdelning.

Föreningen skogsarbeten har i sin förenämnda skrivelse till närmare motivering av sitt erbjudande framhållit, att svårigheter kunde befaras uppkomma för personalen vid den nya avdelningen för arbetslära vid skogsforskningsinstitutet att samtidigt fylla sina krävande uppgifter vid både högskolan och institutet. Då motivet för denna anordning främst syntes ha varit, att det statsfinansiella läget icke tilläte ytterligare kostnadsökningar för högskolans del, ansågo sig föreningen — ehuru det i princip borde vara statsmakternas uppgift att sörja för den högre skogsundervisningen — böra lämna sin medverkan till en förbättring av betingelserna för undervisningen i skogsbrukets arbetslära vid skogshögskolan.

I anledning av föreningens skrivelse anmodade högskolestyrelsen högskolans lärarråd att, efter inhämtande av sakkunnigutlåtanden angående Mattsson Mårns skicklighet till professuren, inkomma med eget yttrande. Sedan till sakkunniga utsetts professorn emeritus G. Lundberg, överjägmästaren A. Elgstrand och skogschefen S. Sjöstedt, ha dessa i *särskilda sakkunnigutlåtanden* samtliga förklarat Mattsson Mårn ha till fullo styrkt sin kompetens till den ifrågasatta professuren.

För egen del har *skogshögskolans lärarråd* likaledes enhälligt förklarat Mattsson Mårn kompetent till professuren samt tillstyrkt, att föreningens erbjudande skulle mottagas. Lärarrådet har i sitt yttrande understrukit svårigheten att förena de tvenne krävande huvuduppgifterna såsom forskare vid skogsforskningsinstitutet och lärare vid skogshögskolan. Denna svårighet bleve särskilt framträdande eftersom det här vore fråga om ett av högskolans viktigaste fackämnen samt undervisningen i ämnet väsentligen komme att vara förlagd till Garpenberg och pågå under den säsong, då skogsforskningsinstitutets avdelningsföreståndare hade det största behovet av att kunna fritt disponera sin tid för institutets forskningsuppgifter på andra orter. Det anförda uteslöte ej, att skogshögskolan även beträffande den skogliga arbetsläran funne det önskvärt, att samarbete med skogsforskningsinstitutet skulle komma till stånd genom att föreståndaren för institutets avdelning för skoglig arbetslära i likhet med övriga forskare vid institutet ställde sig till förfogande i mera begränsad omfattning, exempelvis genom att hålla vissa föreläsningar vid högskolan angående aktuella forskningsuppgifter.

Lärarrådet har vidare uttalat, att de av föreningen erbjudna ekonomiska bidragen syntes tillräckliga för att bestrida kostnaderna för den föreslagna professuren. Därvid har lärarrådet utgått från att de kostnader för själva undervisningen, såsom resekostnader och expenser etc., vilka skulle bestri-

das av skogshögskolan därest undervisningen upprätthölles av skogsforskningsinstitutets befattningshavare, i oförminskad omfattning skulle utgå även i det fall att en personlig professur i arbetslära upprättades vid skogshögskolan. Lärarrådet har även framhållit, att några ökade kostnader vid Garpenberg ej föranleddes av att undervisningen därstädes upprätthölles av en professor i skoglig arbetslära vid högskolan i stället för av motsvarande befattningshavare vid skogsforskningsinstitutet.

Styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut har i sin förenämnda skrivelse anslutit sig till de av lärarrådet framlagda synpunkterna.

Docenten Mattsson Mårn har i skrivelse till sagda styrelse förklarat, att han vore beredd att mottaga den ifrågasatta professuren ävensom att han, därest han erhöle denna, icke komme att resa några anspråk å pension gentemot statsverket.

Statskontoret har anfört följande.

Som förutsättning för emottagandet av Föreningen skogsarbetens erbjudande torde böra uppställas, att fullt betryggande förbindelser avlämnas om gottgörelse till statsverket för samtliga de löneförmåner (inklusive reseersättning) — såväl kontanta som andra — vilka skulle hava utgått till docenten Mattsson Mårn, därest han varit innehavare av en ordinarie professur vid högskolan.

I händelse av bifall till framställningen torde avlöningsförmånerna till Mattsson Mårn böra utgå i samma ordning och från samma riksstatsanslag, som om han vore ordinarie professor vid skogshögskolan. Efter anmodan av vederbörande vid högskolan bör förbindelsens utfärdare halvårsvis i efterhand till högskolan inleverera ersättning för samtliga utgifter för hans löneförmåner. Den ersättning, som inlevereras, skall tillgodoföras vederbörande riksstatsanslag. Med hänsyn till den i ärendet omnämnda garanti-förbindelsen i fråga om Mattsson Mårns tjänste- och familjepension torde han genom uttrycklig föreskrift böra undantagas från tillämpningen av de statliga pensionsreglementena.

Även beträffande de med professuren förenade kostnaderna för forskning utgår statskontoret från att någon anvisning av statsmedel ej skall behöva ifrågakomma.

Frågan om professurens inrättande torde böra underställas riksdagens prövning.

Domänstyrelsen, skogsstyrelsen, Sveriges skogsägareförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund ha tillstyrkt förevarande framställning eller lämnat densamma utan erinran.

Departementschefen. Såsom framgår av det förut anförda beslöt 1948 års riksdag i samband med upprustningen av skogshögskolan, att en särskild avdelning för arbetslära skulle inrättas vid skogsforskningsinstitutet (prop. nr 177; r. skr. nr 266). Därvid förutsattes att föreståndaren för denna avdelning med biträde av personalen i övrigt på avdelningen förutom det egentliga forskningsarbetet på området vid institutet även skulle svara för undervisningen i arbetslära vid skogshögskolan. Även om det tillika förut-

sattes, att i gengäld professorn i virkeslära vid högskolan, i den mån så påfordrades, skulle stå till förfogande för forskningsuppdrag vid institutet, torde det dock stå klart, att de arbetsuppgifter, som ankomma på ifrågavarande avdelnings personal, komma att bli krävande. Under sådana förhållanden är det enligt min mening önskvärt att den möjlighet, som genom Föreningen skogsarbetens erbjudande yppat sig att utan kostnad för det allmänna utöka den vetenskapligt skolade arbetskraften på detta område, skall utnyttjas. Den form, i vilken denna förstärkning enligt det gjorda erbjudandet skulle ske, synes dock ej fullt tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. En principiell fördel med den anordning, som beslöts vid 1948 års riksdag, är enligt min mening att densamma tryggar en samordning mellan den praktiska forskningen och undervisningen på hithörande område. Skulle vid högskolan inrättas en särskild professur i ämnet skoglig arbetslära och föreståndaren för avdelningen för arbetslära vid skogsforskningsinstitutet i samband därmed helt eller i huvudsak avkopplas från undervisningen vid skogshögskolan, torde det föreligga risk för att denna samordning — till skada för båda intressena — skulle upplösas eller att i allt fall verkningarna av densamma skulle väsentligt försvagas. Härtill kan även fogas den anmärkningen att skogshögskolans lokalutrymmen äro ytterst begränsade och knappast tillräckliga ens för den nuvarande lärarpersonalen.

Dessa olägenheter kunna enligt min mening undanröjas, om den ifrågasatta professuren i stället förlägges till skogsforskningsinstitutet men samtidigt förbindes med viss undervisningsskyldighet vid högskolan. Därigenom skulle för undervisningen komma att stå till förfogande två högt kvalificerade lärare, vilket måste anses som en betydande vinst ur undervisningssynpunkt. Eftersom arbetet måste väntas bli särskilt betungande under de första åren efter genomförandet av den vid 1948 års riksdag beslutade organisationen, skulle vidare föreståndaren för avdelningen i arbetslära vid skogsforskningsinstitutet därigenom få bättre tid att organisera arbetet å avdelningen.

Styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut har på anmodan av mig i skrivelse den 8 mars 1949 angivit, hur enligt dess uppfattning arbetsuppgifterna i dylikt fall borde fördelas mellan föreståndaren för avdelningen för arbetslära och innehavaren av den personliga professuren. Enligt detta förslag skulle undervisningen vid skogshögskolan i ämnet skoglig arbetslära handhas av innehavaren av den personliga professuren, såvitt gäller avverkningsteknik och transportteknik. Undervisningen i övriga delar av ämnet skulle i huvudsak ombesörjas av avdelningsföreståndaren med biträde av försöksledaren vid avdelningen. Härjämte skulle det åligga avdelningsföreståndaren att föreläsa över nyvunna forskningsresultat. Vad forskningsuppgifterna anginge borde avdelningsföreståndaren främst bedriva forskning av långfristig och mera arbetskrävande karaktär, medan innehavaren av den personliga professuren främst borde upptaga forskningsuppgifter, som hade en mera omedelbar anslutning till undervisningen i avverkningsteknik och transportteknik.

Denna fördelning av arbetsuppgifterna mellan de båda befattningshavarna är enligt min mening godtagbar ur de synpunkter jag nyss anfört. Föreningen skogsarbeten har även under hand förklarat, att den är villig låta sitt erbjudande gälla en till skogsforskningsinstitutet förlagd professur med i huvudsak de arbetsuppgifter, som sålunda angivits.

I likhet med statskontoret utgår jag från att samtliga med professuren förenade kostnader skola bestridas av föreningen. De utfästelser, som denna i detta avseende gjort, synas tillfredsställande. I avlöningshänseende torde Mattsson Mårn böra likställas med avdelningsföreståndare vid skogsforskningsinstitutet. Föreningens åtaganden torde böra fullgöras på sätt statskontoret föreslagit. Med en sådan anordning synes någon ändring av de i statsverkspropositionen gjorda anslagsberäkningarna rörande skogsforskningsinstitutet icke erforderlig.

Riksdagens medgivande torde böra inhämtas till att inrätta den nu föreslagna professuren ävensom till att vidtaga den ändring i personalförteckningen för skogsforskningsinstitutet, som på grund därav bör ske. I övrigt torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som kunna föranledas av professurens inrättande. Därvid torde bland annat, såsom statskontoret anfört, böra föreskrivas, att Mattsson Mårn skall undantagas från tillämpningen av de statliga pensionsreglementena.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att för docenten Ludvig Harald Mattsson Mårn må från och med den 1 juli 1949 inrättas en personlig befattning såsom professor i skoglig arbetslära vid statens skogsforskningsinstitut;

2) besluta, att Mattsson Mårn skall såsom innehavare av nämnda befattning i avlöningshänseende vara likställd med avdelningsföreståndare vid institutet;

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen, som föranledes av professurens inrättande;

allt under förutsättning att Föreningen skogsarbeten bestrider de med professuren förenade kostnaderna i enlighet med vad i det föregående angivits.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Malte Olsson.